

Tek Ebeveynli Bireyler Üzerine Nitel Bir Araştırma¹

Berfin AYDIN

Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Bora BALUN

Karabük Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,

borabalun@karabuk.edu.tr, Orcid: 0000-0002-4933-2271

Özet

Bu çalışmada, tek ebeveynli bireylerin tek ebeveynliğe bakış açısı ve bu süreçte çevresel mekanizmaların birey üzerine etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye’de farklı eğitim düzeylerinde öğrenim gören altı öğrenci ve yeni mezun iki birey olmak üzere toplam sekiz kişiden oluşmaktadır. Çalışmada, fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiş; elde edilen veriler, tümevarım yolu ile analiz edilmiştir. Araştırma metodolojisine ve konusuna uygun olarak; ebeveyn yokluğunun yarattığı sorunlar, bu sorunlarla başa çıkma stratejileri, sosyal çevreye uyum ve tek ebeveynliğin yetişme tarzı üzerine etkisi olmak üzere dört ana tema belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, tek ebeveynli bireylerin bu süreçte duygu değişimi yaşadığı, bu duygu değişimlerinin de bireyin hem kişilik özelliklerini hem de topluma adaptasyon sürecini farklı seviyelerde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Tek ebeveynlik, Sosyal değişme, Sosyal uyum, Sosyal politika.

¹ 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Uygulamalı Araştırma Dersi kapsamında yürütülen çalışmadan üretilmiştir.

A Qualitative Research on Single Parent Individuals

Abstract

In this study, the perspective of single parent individuals on single parenthood and within this process the effect of environmental mechanisms on the individual were investigated. The study group of the research consisted of eight people in total, 6 of whom were the students studying at different grades in Turkey, and two of whom were persons who newly graduated. In the research a phenomenological approach was used. The research was carried out with a semi-structured interview technique and the data obtained were analyzed by induction. In accordance with the research metrology and subject, four main themes were determined such as problems caused by the absence of parents, strategies to cope with these problems, adaptation to the social environment and the effect of single parenting on the upbringing. Results obtained from the research show that, single parent individuals have experienced emotional changes in this process, and these emotional changes affect both personality traits of the individual and also their adaptation process to the society at different levels.

Keywords: Single-Parenting, Social Change, Socialization, Social Policy.

1. GİRİŞ

Aile kurumu, anne, baba ve çocuğun oluşturduğu en küçük topluluktur. Tek ebeveynli aile ise aile kurumundaki yapının değişime uğrayarak, ebeveynlerden birinin eksilmesi sonucu ortaya çıkan bir kavramdır. Toplumsal yeniliklerin sonuçlarından biri olan aile kurumundaki değişim, tek ebeveynli ailelerin artışında önemli bir etki yaratmıştır. Süreç içerisinde önemli bir fenomene dönüşen tek ebeveynlik olgusu, ülkemizde de son dönemde önemli ölçüde tartışılır olmuştur (Buluş ve Ersoy, 2019). Nitekim tek ebeveynli aileler, anne ya da babanın çocuğun bakımıyla ve gelişimiyle tek başına sorumlu olduğu yeni aile tipidir. Bu aile tipi, boşanma, ebeveynlerden birinin ölümü, resmi birliktelik dışındaki ilişkilerle birlikte oluşmuştur (Boylu ve Öztop, 2013). Araştırma ve çalışmalar, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de tek ebeveynli ailelerin sayısında artış olduğunu göstermektedir (Meyer ve Garasky, 1993; Stephen ve Udisi, 2016; Feyzioğlu ve Kuşçuoğlu, 2011; Köseoğlu ve Yıldız, 2018). Tek ebeveynliğe yol açan nedenlerin başında ise boşanma gelmektedir. Örneğin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri dikkate alındığında, Türkiye’de boşanan çiftlerin sayısı 2020 yılında 136 bin 570 iken, 2021 yılında 174 bin 85’e kadar ulaşmıştır. Son bir yıl içindeki boşanma olaylarından 165 bin 937 çocuk etkilenmiştir. Çocukların

%76,1'inin velayeti anneye verilmiştir. Boşanmanın en önemli nedenleri arasında sorumsuz ve ilgisiz davranma ilk sırayı oluşturmaktadır. Bunun dışında aldatma, evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama, dayak/kötü muamele gibi problemler devam eden süreçte boşanmaya sebep olan güçlü unsurlar arasında yer almaktadır (TÜİK, 2023).

Tek ebeveynliğin bir diğer önemli nedeni olan ve ölüm sonucu oluşan tek ebeveynlik olgusunda meydana gelen ölüm olayı aile yaşamının bütünü üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu noktada aile üyelerinin başlıca görevi, bu kişilerin yaşamını ve aileyi yeniden kurması ve yapılandırmasıdır. Bu süreçte diğer ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin kuvvetli olması ve her iki tarafın da hayata daha yapıcı şekilde yaklaşması, bu süreçte kolaylaştırıcı bir etki yaratmaktadır (Toksoy, 2005). Öte yandan, tek ebeveynlik iyi eğitilmiş ve sosyoekonomik koşulları gelişmiş kesimler arasında da ciddi düzeyde yaygınlaşmaktadır.

2. TEK EBEVEYNLİ AİLELERDE YAŞANAN SORUNLAR

Aile, çocuk açısından değerlendirildiğinde çocuğun içinde doğup yetiştiği, ilk deneyimlerini edinip geliştiği ilk sosyal çevredir. Günümüzde bu kurumun tanımı daha da genişlemiş ve çeşitli kriterler dikkate alınarak yorumlanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte farklı şekillerde ortaya çıkan aile kurumu ekonomik, sosyal, psikolojik ve biyolojik etkenleri içinde barındırarak yapı ve işlev açısından bazı dönüşümlere uğramıştır. Bu dönüşümün yarattığı sonuçlar itibariyle etkilediği alanlar arasında tek ebeveynli aileler de bulunmaktadır (Boylu, 2015). Tek ebeveynlik, anne ya da babadan birinin çocuğa bakmakla sorumlu olduğu; çoğunlukla boşanma, ölüm ya da bireysel tercih sonucu oluşan aile tipidir. Tek ebeveynli ailelerde ortaya çıkan önemli sorunlar arasında psikolojik sorunlar, ekonomik sorunlar, sosyal sorunlar ve eğitim başlıklarını göstermek mümkündür.

Tek ebeveynlikte bireyler açısından psikolojik sorunlar önemli bir aşamayı oluşturmakta olup, oldukça önemli derecede travma etkisi yaratabilecek potansiyel bir sorun kaynağıdır (Noppe ve Noppe, 2004). Tek ebeveynliğe geçiş sonrasındaki ilk evrede özellikle çocuklar içsel olarak bir şok sürecine girmektedirler. Yaşadıkları süreci kabullenemeyip, durumu inkâr ederek savunma mekanizması geliştirmektedirler. Durumu kabullenmeye başladıktan sonraki evrelerde çocukların çoğu içlerine dönük davranmaya başlamakta ve yalnızlaşma ortaya çıkmaktadır. Çocuğun yalnızlık süreci onda sessizliğe, öfkeye, özgüvensizliğe neden olabilmektedir (Turan Cebeci, 2009). Bu süreçte çocuğun birlikte yaşadığı ebeveyn hem kendi rolünü hem de diğer ebeveynin

rolünü aktif biçimde kullanarak çocuğun yalnız olmaması yönünde gerekli tedbirleri alması öznel iyi oluş düzeyi açısından önem kazanmaktadır.

Tek ebeveynliğin yarattığı bir diğer önemli etki ekonomik problemlerdir (Güngör, 2023, s. 148). Ekonomik sorun, çift ebeveynlikte dahi ortaya çıkan önemli bir sorun iken tek ebeveynlikte bunun görülme olasılığı çok daha fazladır. Tek ebeveynlik sürecinde kadınların ekonomik sorunlarla karşılaşma sıklığı erkek ebeveynlere oranla daha yüksektir. Nitekim ataerkil toplum düzenin yaygın olduğu toplumlarda erkeğin çalışması ve iş bulabilmesi kolayken, ebeveynin anne olması durumunda hem eve gelir getirecek kimsenin olmayışı, hem de iş bulma süreciyle beraber iş koşulları da kadınlar için daha zorlu bir faktöre dönüşmektedir (Genç, 2019, s. 24-32). Örneğin ebeveyni anne olan çocukların gelir düzeyi daha düşükken, bir yandan da çocuğun gelişim sürecinde annenin olmaması, çocuğun problemleri tek başına yaşayıp, sorunlarla karşı karşıya kalma riskini arttırmaktadır (Demirel, 2021, s. 719-720). Çocuklarla yapılan saha çalışmalarında, ekonomik olarak annenin yetersiz kaldığı durumlarda çocukların da küçük yaşlardan itibaren kayıtdışı çalışma yaşamına girdikleri görülmektedir (Şişman, 2006).

Tek ebeveynli çocukları ilgilendiren ve etkileyen bir başka olgu sosyal sorunlardır. Çocukların gelişim evrelerinde çevreyle etkileşim içinde bulunmaması, onları gelecekteki hayat koşullarına uyum sağlamaları noktasında zorlayıcı bir olguya dönüşme potansiyeli taşımaktadır (Carlsund vd., 2012). Ebeveynsiz kalan çocuklar toplum içinde insanların kendilerine acıyarak bakacakları düşüncesiyle, kendi kabuklarına çekilip yalnız kalmayı tercih edebilmektedirler. Toplumun onlara karşı hissettirdiği bakış açısı ve çocukları yönlendirecek bir ebeveynin olmaması, onların yanlış arkadaş çevresi kurmalarına da yol açabilmektedir (Yıldız, 2017). Dolayısıyla sosyal sorunlarda yakın çevreye, çocuklar açısından özel bir sorumluluk düşmektedir. Özellikle çocuğun ailesi ve arkadaş ortamı ona bu süreçte destek olabilecek en önemli etken gruptur. Çocuğun sosyal ortamdan uzaklaşmaması ve toplum içindeki aktifliğini sürdürebilmeleri için yakın çevre ve ailenin bu konuda çocuğa destek olması beklenmektedir.

Tek ebeveynlikte çocuk için bir başka problem alanı eğitimidir (Uşaklı, 2013, s. 198-204). Tek ebeveynli ailelerde, tahammül sınırının çift ebeveynlere oranla daha düşük olabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla bu durumla da bağlantılı olarak tek ebeveynli ailelerin çocuğun eğitim hayatına katkı sağlanması noktasında özveri düzeylerinin de düşük olabileceği aktarılmaktadır. Ebeveynler hem iki rolle hem de maddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarında,

çocukların eğitim hayatına yoğunlaşmakta problem yaşama ihtimali artmaktadır (Buluş ve Ersoy, 2019, s. 3). Nitekim eğitimde, maddi imkânsızlık büyük bir engel teşkil etmektedir. Özellikle maddi imkanlarda sorun yaşayan tek ebeveynli ailelerde çocuğun eğitimi için araç gereçlere ulaşmak sorun yaratabilmektedir. Tek ebeveynlikte babalara kıyasla, anneler bu süreci daha zor atlattıklarıdır. Annenin ebeveyn olması durumunda erkek çocuklar evde baba rolü üstlenerek çalışma hayatına başlayıp, eğitimi geri planda bırakabilmektedirler (Opçin, 2018).

3. YÖNTEM

3.1. Problemin Tanımı

Değişen sosyoekonomik koşullara paralel olarak tek ebeveynli aile sayısı istikrarlı bir şekilde artmaya devam etmektedir. Bu gelişmenin izleri resmi istatistiklere de yansımış olup, örneğin TÜİK verilerine göre Türkiye’de 4 kişilik çekirdek aile büyüklüğü 2022 yılında 3,3’e kadar gerilemiştir. Ayrıca boşanma oranları dikkate alındığında, 2020 yılında binde 1,64 olan bu oran, 2021 yılında binde 2,07’ye yükselmiştir (TÜİK, 2023). Bununla birlikte, kadının işgücüne daha fazla dahil olması, ekonomik koşullara dair beklentilerin değişmesi, eğitimde geçirilen zamanın uzaması, evlenme yaşı gibi nedenlerin etkisiyle ortaya çıkan tek ebeveynli aile olgusu toplumu yakından ilgilendiren önemli bir fenomene dönüşmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, tek ebeveynli bireylerin tek ebeveynliğe bakış açısı ve bu süreçte çevresel mekanizmaların birey üzerine etkisi araştırılmıştır. Bu maksatla söz konusu sürecin çocukta bıraktığı izlerin boyutu, çocuğun hayatın içerisinde kendisini nasıl konumlandığı, sosyal yaşama uyum sağlayıp sağlayamadığının sorgulanması ve toplumsal rol açısından sahip olduğu mevcut konumun çocuğun yararına bir etki yaratıp yaratmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- Ebeveyn yokluğunda ne gibi sorunlarla karşılaşmaktadır?
- Bu sorunlarla başa çıkmada geliştirilen stratejiler nelerdir?
- Tek ebeveyn ile sosyal çevreye uyum hangi ölçüde sağlanabilmektedir?
- Tek ebeveynle yetişmenin kişiliğin oluşum sürecine etkisi nedir?

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiş; elde edilen veriler, tümevarım analizi yolu ile analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği; araştırmacı tarafından, görüşmeden önce konuyla ilgili belirli sorular hazırlanmakta ve araştırmaya esneklik sağlamaktadır. Tümevarım yönteminin de verilerden daha üst soyutlama düzeyindeki kavramlara ulaşılabilmekte ve kavramlar arasındaki ilişkinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır (Baltacı, 2017).

3.4. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminin temeli araştırma problemine göre belirlenen niteliklere sahip olan kişi, olay ya da nesnelere oluşması esasına dayanmaktadır. Ölçüt, araştırmacı tarafından oluşturulmakta veya daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılabilir (Baltacı, 2018). Araştırmada, uygulamanın yapılacağı yerin seçiminde araştırmacılar tarafından belirlenmiş olan temel ölçüt, yükseköğretim öğrenimi gören veya toplumda, bir düzlemde yer alan genç tek ebeveynli çocukların oluşturduğu alanlardır. Araştırmaya dahil edilen katılımcılara çalışma öncesinde bilgilendirme yapılmış, onayları alınan katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılardan üniversite öğrenimi gören kişilerle yüz yüze görüşülmüş, şehir dışında yaşayan bireylerle de telefon üzerinden görüşme sağlanarak, görüşmeler ses kaydı ve notlarla kayıt altına alınmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, farklı durumları karşılaştırıp analiz yapabilmek adına yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Araştırma soruları, literatür taramasının ardından araştırma grubuna yönelik olarak geliştirilmiştir. Görüşme formunda tek ebeveynli çocuklara yönelik “yaşadıkları sorunlar, sorunlarla mücadele şekilleri, toplumsal uyum becerileri, ebeveynsiz kişilik oluşum süreci” konularını çağrıştıracak sorulara yer verilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formunda, sorular tek ebeveynli bireylere yönelik duygusal olarak çöküntü yaratmaması adına yüzeysel bir şekilde sorulmuştur.

Araştırma, 08-12 Kasım 2022 tarihleri arasında 8 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar üniversite öğrencileri, evli bireyler ve 18 yaşından küçük 2 genç bireyden oluşmaktadır.

Araştırmaya başlanmadan önce araştırma hakkında bilgilendirici açıklama yapılmıştır. Gönüllülük esasına dayalı araştırmada, katılımcıların cevap vermek istemedikleri durumlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Araştırma soruları yönlendirilmeden önce kişisel bilgilerinin paylaşılmayacağı belirtilmiştir. Katılımcıların verileri korunmakta olduğundan dolayı, herhangi bir bireyi çağrıştırıcı bilgi sunulmaması adına katılımcılar B1, B2, B3, ... şeklinde kodlanmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin görüşlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamış olup, doğrudan aktarım gerçekleştirilmiştir. Kişisel verilerini korumak isteyen katılımcılar ses kaydı alınmasını onaylamamış olup, cevapları yazı ile kâğıda geçirilmiştir. Ses kayıtları ile alınan görüşmeler ise yazı formuna dönüştürülmüş, ardından veriler kodlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yolu ile analiz edilmiştir. Analiz işlemi sonucuna göre elde edilen kodlamalar, temalar ve alt temalara ayrılmıştır (Tablo.1).

Tablo 1. Ana Tema ve Alt Temalar.

Ana Tema	Alt Tema
Ebeveyn yokluğunun yarattığı sorunlar	-Yalnızlık -Duygusal yıpranma -Ekonomik kısıtlanma -Özgüven problemi
Sorunlarla başa çıkma stratejileri	-Sosyalleşme -Hayatla mücadele etme -Faaliyetlere katılım -Eğitime yönelme -Uyku
Sosyal çevreye uyum	-Uyum sorunu -Ebeveyn rolünde eksiklik -Asosyal kişilik oluşumu
Tek ebeveynliğin yetişme tarzı üzerine etkisi	-Sorumluluk bilinci -Güçlü kişilik oluşumu -Huzursuzluk

4. BULGULAR

4.1. Ebeveyn yokluğunun yarattığı sorunlar

Ebeveyn yokluğu çocuk üzerinde çeşitli problemleri beraberinde getirmektedir. Çocuklar ebeveynlerinden birinin olmaması durumunda, yetişkin bireylere kıyasla hayat koşullarına uyum sağlama becerileri biraz daha geride kalmakta, daha uzun bir dönemde adapte olma sürecine girmektedirler. Tek ebeveynli çocuklarla yapılan görüşmelerde yalnızlık, duygusal olarak yıpranma, ekonomik problemler, özgüven kaybı gibi faktörlerin ortaya çıktığı görülmüştür.

Her bireyin yaşam döngüsünde kaçınılmaz olarak yaşayabileceği bir sorun olan yalnızlık kavramının, tek ebeveynli çocuklar üzerindeki etkisi sıklıkla karşılaşılan bir gerçekliğe dönüşmüştür. Bağlanma kuramına göre, anne ve baba ile çocuk arasında gelişen güvenli ve güvensiz bağlanma biçimi, oluştuktan sonra gelecekte farklılık göstermeden devam etmektedir (Morsünbül ve Çok, 2011). Bu dönemde, çocuk için en önemli olgu ebeveynidir. Çocuk, ebeveyni aracılığıyla bu yalnızlık duygusuyla bebeklik döneminden itibaren başa çıkabilmektedir. Ebeveyn eksikliği durumunda çocuğun gereksinimleri yeterli düzeyde karşılanamadığından, yalnızlık duygusu çocuk için zorlayıcı bir şekilde ön plana çıkabilmektedir. Çalışmaya dahil olan katılımcıların bu yöndeki yorumları önceki tespitleri doğrulayıcı nitelikte bilgi sunmaktadır:

“Hep bir arada oturup ailemle bağ kurmak isterdim ama bu pek mümkün olmadı. Bundan dolayı genelde kendimi yalnız hissettim ... (B4)”.

Çocuğun gerekli desteği tek ebeveyninden alamaması durumunda, kendini toplum içinde eksik ve özgüvensiz olarak nitelendirmesi kaçınılmazdır. Yalnızlık duygusuyla baş edecek gücü bulamayan tek ebeveyne sahip çocuklar, içe kapanık şekilde kendilerini toplumdan izole edebilmektedir.

“Babamın yokluğunda her alanda bir boşluk hissettim. Gerek sosyal yaşam olsun gerek psikolojik sorunlar olsun. Bir birey olarak toplum içinde yer almak çok zor oldu, kendi içimde hep bir yalnızlık dürtüsü hissettim (B5)”.

Yalnızlık duygusunun gelişimine etki eden faktörler, bireyin içsel motivasyonundan kaynaklanmakla birlikte, toplumsal bakış açısının da bireyi yalnızlığa iten önemli bir etkiye dönüşebildiği anlaşılmaktadır.

Tek Ebeveynli Bireyler Üzerine Nitel Bir Araştırma

“İnsanların bana karşı bakış açısının değiştiğini düşündüm, bu yüzden kendi içimde bir yalnızlık hissedip eve kapandım (B6)”.

Ebeveyn yokluğu duygusal açıdan ele alındığında, birden fazla psikolojik problemi beraberinde getirmektedir. Çocuk, tek ebeveynliğe geçiş dönemi sürecindeki duygu durumunda bir süre karmaşa yaşamaktadır. Bu dönemde çocuk kendini güçsüz, yalnız, mutsuz ve eksik hissedebilmektedir.

“Psikolojik olarak bu süreç beni çok etkiledi. Yalnızlık hissiyle içime kapanıp, cesaretimi yitirdim. Kendimi hep üzgün hissediyordum (B3)”.

Tek ebeveynlik sosyal ve psikolojik etkilere sahip ve uzun süreli stratejilerin geliştirilmesini gerektiren bir olgudur. Çünkü bu süreç sonucunda birey çaresizlik hissiyle, geleceğe dair umutsuz bir tutum geliştirebilmektedir.

“İnsanların bana karşı tavırlarındaki değişiklik yüzünden kendimi kötü hissediyordum. Bu yüzden gelecek için kurduğum hayallerden bile vazgeçtim (B2)”.

Bununla birlikte, tek ebeveyne sahip çocukların duygusal yıpranma sürecini bazen tek başına geçirdikleri, bazen de geriye kalan aile üyeleriyle birlikte atlattıkları anlaşılmaktadır.

“Annemin yardımıyla kendimi birkaç ayda duygusal olarak toparladım (B1)”.

Ekonomik problemler, bireylerin belirli bir refah seviyesine ulaşamamaları durumunda öne çıkan bir kavramdır. Maddi konular, tek ebeveynin kadın veya erkek olması durumunda ailelerin yaşadıkları ortak sorun içerisinde yer alan etmenlerin başında gelen bir diğer problemdir (Sanik ve Mauldin, 1986, s. 53; Şentürk, 2006). Tek ebeveyne sahip çocuklar, ebeveynlerinin yeterli gelire ulaşamaması durumunda, kişisel ihtiyaçları başta olmak üzere eğitime yönelik ve sosyal gereksinimlerini karşılayamamaları noktasında maddi sorunlar yaşamaktadır.

“Maddi olarak eve gelir getirecek birinin olmayışı beni 17 yaşında eğitim hayatından koparıp, çalışma hayatına atılmak zorunda bıraktı (B3)”.

Yine bir başka katılımcı, tek ebeveynliğin yarattığı ekonomik sorunlara dikkat çekerken, bu sorunun bireyi çalışma yaşamına ittiğini belirtmektedir.

“En çok ekonomik sıkıntı çektim. Tek ebeveynimin olması beni çalışma hayatının içerisine bıraktı (B6)”.

Ebeveynin kadın olması durumunda erkek çocuklar, kız çocuklara göre daha erken yaşta çalışma hayatına atılmaktadır. Bu durumda çocuk eğitim hayatını geri plana iterek, sorumluluğun ve evin reisliğinin kendisine verildiği izlenimine kapılabilmekte ve çocukluk sürecini sağlıklı geçirememesine yol açabilmektedir.

“Evin genel ihtiyaçlarıyla ben ilgileniyordum. Hem dışarda çalışıp hem evde anneme yardım etmeye çalışıyordum. Bu yüzden diğer çocuklar gibi normal bir çocukluk geçiremedim. Çünkü evin yükünü çoktan ben omuzlamıştım (B7)”.

Ebeveyn eksikliği çocuklar için bir özgüven kaybına da işaretir. Çocuklarda içsel olarak yardım istemeye yönelik duygunun gelişmiş olması ve ebeveynlerinden yeterli ilgi görememeleri özgüven problemi yaşamalarına sebebiyet verebilmektedir.

“Bir ebeveynimin olması, diğerinin olmayışı beni hayatta hep yarım hissettirdi. Diğer ebeveynimin de sürekli geçim derdiyle uğraşıp, evle çok az ilişkisinin olması, beni özgüven sorunuyla karşı karşıya bıraktı (B8)”.

Ortaya çıkan özgüven kaybının, bireyi yalnızlığa iten faktöre dönüştüğü bu tutumun ise bir noktadan sonra toplumsal izolasyona neden olarak birey ve toplum arasındaki ilişkileri negatif yönde etkilediği belirtilmektedir.

“Babamın vefatı sonrası bir tarafım boşlukta olup, kendi içime kapanmam ve kimseden destek alamam sonucu özgüvensiz bir insan haline dönüştüm. Toplum içinde kendimi rahatça ifade edemeyip, toplumdaki izole oldum. Özgüvensizlik sonucunda da yeni çevre oluşturamadım, bu yüzden hep yalnız adam ben oldum (B3)”.

Değişen ve gelişen toplumda tek ebeveyne sahip çocukların farklı şekillerde hayattaki olanaklara sahip olması, diğerlerine oranla toplumsal konumlarını sorgulamalarına neden olmaktadır.

“Etrafımdaki çocuklar gibi normal bir hayat koşulları yaşayamamak beni de halihazırda kendime güvenmem konusunda sorun yaşamama sebep oldu (B5)”.

Tek ebeveynliğin ortaya çıkardığı duygusal sonuçlara, kendini suçlama olgusu da eşlik etmekte ve bu durum neden benim başıma geldi perspektifinden daha sorgulayıcı bir tavır ortaya çıkmaktadır.

“Herkesi ailesiyle birlikte mutlu görmek, beni bir anlamda üzüyordu. Yaşadığım olayların, zaman zaman benim başıma neden geldiğini düşünüyordum. Kendimi hep güvensiz hissettim (B7)”

4.2. Sorunlarla başa çıkma stratejileri

Ebeveyn yokluğu sonrası sorunlarla başa çıkmaya çalışan çocuklar pek çok etkenle hayatı normalleştirmeye çalışmaktadır. Yaşadıkları olumsuz süreçle başa çıkma stratejileri; sosyalleşme, hayatla mücadele etme, sosyal ve sportif faaliyetlere katılım, eğitime yönelme ve uyuma şeklinde gelişmektedir. Sosyalleşme unsuru, hayattan izole olan her birey için topluma kazandırılması sürecinde ve diğer problemler üzerinde etkili olarak bireyin, toplum içinde kendine yer bulmasına ve hayatla bağını koparmamasında özel öneme sahip, stratejik bir yöntemdir.

“İlk babamı kaybettim, kendi içimdeki yalnızlık duygusunu aşmamda annem en önemli destekçim oldu. Babamdan sonra annemi kaybettim. Bu durum sonrasında da çok fazla arkadaş edindim, daha sosyal bir kişiliğe sahip oldum (B6)”

Benzer şekilde bir başka katılımcı, arkadaşlar aracılığıyla sosyalleşmenin, içerisinde geçilmekte olan sürecin kolaylaştırılmasında önemli bir etken olduğu konusunu öne çıkartmaktadır.

“Sosyal çevre edinmem beni bazı sorunlardan uzaklaştırdı. Arkadaşlarımla birlikte vakit geçirip, gezerek düşüncelerden uzak kalmaya çalıştım (B4)”

Çoğu zaman etkili olan sosyalizasyon, toplumsal adaptasyon sürecini de kolaylaştırabilmektedir. Çocuk bu süreci çevresinden de destek alarak hayata ve bulunduğu ortama rahatça adapte olarak geçirebilmektedir.

“Kendi içimdeki boşluk hissi beni çevreye yöneltti. Ortamlarda daha çok tanınarak popülerleştim. Bundan dolayı sosyal çevrem genişler (B8)”

Zorlu hayat koşullarında çevrenin yardımına muhtaç olan çocukların, ihtiyaçlarını karşılayamamaları durumunda sorunlarla başa çıkma yöntemleri aradıkları ve bu durumu kendi başlarına atlatmaya çalıştıkları örnekler de ortaya çıkabilmektedir.

“Kimsenin bana yardım edemeyeceğinin farkına varıp, kendime söz verip hayatla mücadele ederek ayakta kaldım (B3)”

Geleceğe dair hedef belirlemek bireyin geleceğe dönük dikkatinin artmasına ve bireyi yaşama bağlayan unsurların çeşitlenmesine yardımcı olmaktadır. Böylelikle birey hayata dair alternatif anlamlar yükleyerek, birey ve sosyal yaşam arasındaki bağ güçlenebilmektedir.

“Gelecek planı kurarak, kendime hedefler belirledim. Hayatı tek başıma yürütebileceğimin farkında olup, hayatla aramda yeni çizgiler oluşturdum. Şimdi hayata daha da sıkı tutunuyorum, çünkü hayat benden bunu istiyor, ona istediğini veriyorum (B6)”.

Benzer şekilde bir başka katılımcının, gelecek motivasyonunun tek ebeveynliğin yarattığı olumsuz algının kırılmasında önemli bir araç olabileceği şu şekildeki sözlerinden anlaşılmaktadır.

“Geleceğe yönelik umutlarımın olması beni motive ediyor, bu sayede hayata beklemediği şekilde daha farklı bir cevap veriyorum, ben her zaman yolumu bulacağım, diye (B8)”.

Zamana dayalı gelişim seyri izleyen tek ebeveynliğin yarattığı ruhsal iyi oluş halinde, birey farklı aşamalarda farklı düşünceler içerisinde hareket etse de çevreden alınan sosyal yardım ve “hayat her şeye rağmen devam ediyor ve yaşamaya değer” düşüncesi bireysel iyi oluş düzeyinde pozitif bir etki yaratmaktadır.

“Sorunla ilk karşılaştığım zaman tamamen hayattan soğuyup bireysel bir şekilde yaşasam da zamanla ailemin ve çevremdeki insanların desteğiyle birlikte, olanı kabullendim. Sonralarda çok yalnız kalıp düşündüğüm için bir şekilde hayatın devam ettiğini anlayıp yol aldım (B5)”.

Birbirinden farklı ve çoğu zaman farklı değişkenlerin etkisiyle kendini yalnız hisseden tek ebeveynli çocuklar, sosyal ve sportif faaliyetler aracılığıyla kendilerini sorunlardan uzaklaştırmaya çalışmaktadır.

“Kendimi sportif faaliyetlere vererek, bir şekilde sorundan uzak kalmaya çalışıyordum. Boş zamanlarımı faaliyetlerle değerlendirdim (B7)”.

Sportif ve sosyal faaliyetler, bireyin toplumdaki uzaklaşmaması ve kendi düşünce dünyalarında ve duygu durumlarında olumlu yönde etki yaratması açısından önemli bir olgudur. Bunu doğru alanlarda kullanıp, faaliyet alanlarını geliştiren tek ebeveynli çocuklar, tek ebeveynliğin onlara dayattığı çeşitli psikososyal etmenlerin dışına çıkarak, daha olumlu bir kişilik yapısına ulaşabilmektedirler.

“Kendime sürekli yeni uğraşlar edinerek, meşgul oldum. Zamanı farklı hobiler edinerek, sürekli kitap okuyarak değiştirdim. Bu sayede düşüncelerimden uzaklaşıp daha sağlıklı yeni fikirler üretebildim (B4)”.

Eğitim bireyleri gelişimsel, bilişsel ve sosyal yönlerden hayata hazırlanmalarında ve tutulmalarında önemli bir işleve sahiptir. Nitekim eğitimin temel ilkesi “bireyi topluma yararlı hale getirme” olduğundan (Yeşilyaprak, 2000), bireyin toplum içinde kendilerine yer edinebilmesi noktasında önemli bir araçtır. Tek ebeveynlik sonrası çocukların, problemle başa çıkmalarında önemli bir diğer strateji de eğitimidir. Eğitime yönelen tek ebeveynli çocuk, kendisini hem hayata yöneltmiş olup hem de içindeki karmaşayı okul ortamı ve sosyal çevresiyle giderebilmektedir.

“İlk kaybı yaşadığım süreçte, kendime vakit ayırarak zihnimi boşaltmaya çalıştım. Bunun için eğitime yönelip daha çok ders çalıştım. Zihnim bilgilerle doldukça, düşüncelerden uzaklaşıp kendimi daha iyi hissettim (B1)”.

Sorunla başa çıkma stratejileri ise bireyin içsel motivasyonu ve hayatı algılayış biçimine göre değişebilmektedir.

“Tek ebeveyne geçiş sonrası içimdeki eksikliği giderebilmek için eğitim üzerine yoğunlaştım. İçimdeki duyguyu daha çok şakaya vurarak, bu duygunun ciddi olmadığını kendime ve çevreme empoze ettim (B2)”.

Bununla birlikte uyku, hayat kalitesini arttıran, vücudun fiziksel ve zihinsel olarak yenilenmesini sağlayan biyolojik bir süreçtir. Uyku doğal bir neden olmanın dışında, bireylerin psikolojik etmenlerden uzak kalmalarını sağlayan bir araç olarak da görülmektedir. Bu tespitlerin izleriyle çalışma sırasında da karşılaşılmış olup, bir katılımcıyla yapılan görüşmede, “Sorunlarla başa çıkma stratejiniz nedir?” sorusuna, “uyuyarak (B8)” cevabı verilmiştir.

4.3. Sosyal çevreye uyum

Uyum sorunu genel itibariyle tek ebeveynli çocukların karşılaştığı önemli bir olgudur. Tek ebeveyn, diğer anne veya babanın rolünü yeterli düzeyde üstelenememesi durumunda, çocuk toplumda kendini eksik hissederek yerini almaktadır.

“Babamın götürebileceği yerlere, annem götüremediği için çok uyum sağlayamadım (B3)”.

Benzer şekilde başka bir katılımcı da konunun bu yönüne dikkati çekmekte ve cinsiyete dayalı mekanlara girişte veya sosyal faaliyetlere erişimde tek ebeveynlik kısıtlayıcı bir unsura dönüşebilmektedir.

“Uyum sağlayamadım. Her zaman kendimi tek hissettim. Annemle gidebileceğim alanlar farklıken, babamın götürememesi beni uyum konusunda zorladı (B4)”.

Ebeveynin anne/baba olması durumunda, diğer ebeveyninden çocuğun gelişimi ve topluma adaptasyonu aşamasında eksik olan ebeveynin yerini doldurması beklenmektedir. Bazen bu durum ebeveynler bazında gerçekleştirilmesi zor bir süreç olarak görülse de tek ebeveyne sahip olan çocuğun, iyi bir psikolojiye sahip olması açısından eksik olan ebeveynin yerini doldurması özel bir önem kazanmaktadır.

“Çok uyum sağlayamadım. Ebeveyn rolleri eksik olduğu için birlikte yaşadığım ebeveynim diğer ebeveynin rolünü tamamlayamadı (B4)”.

Fakat ebeveynde üstlenilen annelik ve babalık rollerinde farklar bulunmaktadır. Örneğin annenin, baba rolünü üstlenmesi veya babanın, anne rolünü üstlenmesi beklenenden farklı sonuçlara yol açabilmektedir. Bu durum kimi zaman ebeveyn kimliğinden kaynaklanırken kimi zaman da bu rolün beklenen seviyede gerçekleşmemesinden kaynaklanabilmektedir. Çocuk, ortaya çıkan sonuçtan sosyal yaşama uyum noktasında negatif yönde etkilenebilmektedir.

“Hiçbir ebeveynim diğer ebeveynin rolünü üstlenemediği için sosyal çevreye pek uyum sağlayamadım (B2)”.

Asosyallik, tek ebeveyne sahip çocuklardan bir kısmını farklı boyutlarda ve nitelikte etkileyebilmektedir. Çocuk, tek ebeveynlik sonrası toplumdaki uzaklaştığı süre boyunca, sosyal çevresinden de bir anlamda koparak sosyal olmayan davranışlar geliştirmek suretiyle anti sosyal bir kişiliğe bürünmektedir.

“İlk başta uyum sağlayamadım. Asosyal bir kişiliğe büründüm. Bu durumu aşım, çevremdeki insanlarla uyum içerisinde yer almam çok zor oldu (B5)”.

Bireyi asosyal davranışa iten motivasyon sadece anne ve babadan birisinin olmamasından kaynaklanmayabilmektedir. Bireyin kişilik özellikleri de bu olguyu üreten bir süreç

dönüşebilmektedir fakat çoğunlukla tek ebeveynlik bireyin sosyalleşmesi sürecine zarar verebilmektedir.

“Anne ve babamla birlikteyken bile çok sosyal olmadığım halde, tek ebeveynliğe geçiş sürecinde daha da çok kendimi asosyal bir kişiliğin içerisinde buldum. Toplumdan izole olmak bir yandan benim için zorluk sağlamamasına rağmen öte yandan sosyal çevremden yeterli desteği görememem bazen içsel olarak beni yıprattı (B1)”.

4.4. Tek ebeveynliğin yetişme tarzı üzerine etkisi

Tek ebeveyne sahip olmak çocuklar için her ne kadar zorlayıcı bir etken olsa da bazen onların erken yaşta kişilik oluşumlarında pozitif bir değer yaratabilmektedir. Fakat tek ebeveynliğin yarattığı sorumluluk bilinci hangi yaş aralığında olursa olsun ön plana çıkan önemli bir olgu olarak dikkati çekmektedir.

“Yaşamın zorlukları beni erken yaşta hayata atılmamı sağladı. Benim için zorluklar daha kolay hale geldi. Ebeveynimin her zaman destekçisi olup, beraber zorluklara karşı mücadele verdik (B6)”.

Sorumluluk bilinci beklenin de ötesinde bir fenomene dönüşerek, ailenin reisi ve evin tüm yükünü taşıyan bireyi şeklindeki bir düşünce yapısıyla da sonuçlanabilmektedir. Oldukça yüksek duygu durumuna ulaşan bu anlayışla birlikte, çocuk ve yetişkinlik arasındaki aşamanın hızlıca geçildiği anlaşılmaktadır.

“Tek ebeveyne sahip olduktan bir süre sonra çalışma hayatına atılıp, evin yükünü kendi üzerime almam, beni sorumlu bir birey haline dönüştürdü. Her ne kadar küçük yaşta olsam da evin tek erkeği olduğumdan dolayı benim için hayat daha erken yaşta başladı. Bu sebepten dolayı hayata karşı daha dimdik ayakta durarak, her türlü zorluklara karşı hem ailemi hem de kendimi koruyup, kollamam gerektiğini onlar için en iyi yaşamı oluşturacak alanı yaratmam gereken kişinin ben olduğumu hissedip, bunu kendime vazife haline getirdim (B3)”.

Benzer duygu durumu yoğunluğunun görüldüğü başka bir örnekte, birey, kişisel ihtiyaçlarını erken dönemlerde karşılama sorumluluğunun da ötesinde hareket ederek etki alanlarını aile ve çevreye doğru genişlettikleri görülmektedir.

“Sorumluluk bilincine sahip bir birey oldum. Hayatta kimseye muhtaç olmayıp, kendi ihtiyaçlarımı kendim karşılamayı kendime ödev edindim. Hem tek ebeveynim için sığınak oldum, hem de diğer insanlar için sığınak haline dönüştüm. Çevremdeki insanlara da bu yönümü yansıttım, öğretmenlerim bu bağlamda beni her zaman takdir ettiler (B7)”

Tek ebeveyn ile yetişmenin kişilik oluşumu üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, tek ebeveynliğe geçişten sonraki dönemlerde tek ebeveyne sahip çocukların, hayata karşı daha tutunabilir bir yaklaşım sergilediklerine dair yorumlar dikkati çekmektedir.

“Babamın vefatı sonrası büyüdüğümü ve büyümem gerektiğini ilk kez hissettim. Annem ile aramızdaki bağ her zamankinden daha da güçlendi. Bu süreci birbirimize sınıksız tutunarak atlattık (B1)”

Bu olgu, onlar için ailedeki diğer bireylerle aralarındaki bağları kuvvetlendirip, birlik ve beraberlik duygularının gelişmesine yardımcı olabilecek bir sürece dönüşebilmektedir.

“Kendi ayaklarımın üzerinde durarak, kendim olmayı öğrendim. Toplumda içinde bulunduğum durumu aşmaya çalışıp, etrafıma hep güçlü bir karakter olduğumu aşıladım, bunu aynı zamanda kendi içimde de yaptım. Şimdi hayatta daha sert yaklaşımla yerimi alıyorum (B4)”

“Sorunlardan tek başıma çıkmayı öğrendim. Anne-baba figüründen birinin eksikliğiyle, diğer insanların eksikliği beni artık etkilememeye başladı. Hayatta daha tutunabilir bir insan oldum, duygusal problemlerimle artık kendim baş edebilecek potansiyele sahibim (B2)”

Her ne kadar tek ebeveynle yetişmenin güçlü kişilik oluşumunda olumlu etkisi olsa da bu durumun hayatı bir yandan olumsuz etkilemesi ihtimalinin de göz ardı edilemez noktada olduğu düşünülmektedir. Tek ebeveyne sahip çocuklar için bu durum daha farklı gelişebilmektedir. Nitekim bu bireyler, bu olgudan içsel olarak oldukça ciddi şekilde etkilenmekte ve yaşama dair farklı tutumlar geliştirmektedir.

“Ebeveynsizlik, beni hayatta daha bilinçli birey haline dönüştürse de bir yandan da bende huzursuzluk yaratıp, çevreye öfkeyle yaklaşmama sebep oldu. En sıradan olaylara bile tepkim daha farklıydı. Bundan dolayı öfkem dindikten sonra, kendi içimde pişmanlık duygusu yaşıyorum (B7)”

Tek ebeveynle yaşamamanın bir diğer olumsuz getirisi, huzursuzluğa paralel gelişen özgüven eksikliği olmuştur. Bu huzursuzluğun kaynağında tek ebeveynlik tek başına bir anlam ifade etmemekte, ayrı yaşamamanın ortaya çıkardığı aile içi iletişim sorunları da sosyal çevreyle olan uyumu etkileyen önemli bir başka olguya dönüşmektedir.

“Kişilik oluşumum üzerinde hem olumsuz yanları hem olumlu yanları oldu. Hayatta hep dik durmam gerektiğinin farkındaydım, bundan dolayı kişiliğim güçlendi. Diğer yandan ne kadar dik dursam da hep bir özgüven eksikliği hissedip, huzursuz oldum. Her ne kadar sosyal çevrem geniş olsa da anne-baba sorunları yüzünden diğer insanlara ve ilişkilere daha güvensiz yaklaştım. Bu da beni daha tedirgin bir insana dönüştürdü (B8)”.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırmada tek ebeveynli bireylerin sorunlarının öğrenilmesi amaçlanmış ve sekiz tek ebeveynli bireyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları; katılımcıların tek ebeveynlik sürecinde sosyal, psikolojik, ekonomik problemler yaşadıklarını bu zorlukları ise farklı destek mekanizmalarıyla aşmaya çalıştıklarını göstermektedir. Bu minvalde araştırmanın sonuçları; katılımcıların birbirini besleyen sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, katılımcıların tek ebeveynlik sürecinde duygu değişimi yaşadığını, bu duygu değişimlerinin de bireyin hem kişilik özelliklerini hem de topluma adaptasyon sürecini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Dolayısıyla tek ebeveynliğe geçiş sonrasında ebeveynlerin çocuğun etkileneceği çeşitli sorunları hafifletmeleri beklenmekte ve ailenin dışında sürecin kolaylaşması açısından profesyonel uzmanlara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Aile, bireyin ve toplumsal yapının sağlıklı gelişimi ile bireyin sosyal süreçlere uyumu açısından dinamik bir birimdir. Bu dinamik yapıyı değiştiren durumlar söz konusu olduğunda, çocuğun da mental sağlığı farklılaşmaktadır. Tek ebeveynlik dönemi bu durumu açıklayan başlıca unsurlardandır. Ebeveyn yokluğu psikososyal açıdan bireyi olumsuz etkileyebilmektedir. Başta psikolojik problemler olmak üzere sosyal, ekonomik (tek ebeveynin kadın olması durumunda) ve eğitim açısından bireyi problemlerle karşı karşıya bırakabilmektedir (Demir ve Celebi, 2017). Dolayısıyla tek ebeveynli bireyler hem zihinsel hem bilişsel hem de mental bakımdan çeşitli

zorluklar yaşayabilmektedirler. Yaşanılan problemler sonrasında topluma uyum sağlamakta güçlük yaşayan pek çok çocuk bu süreci daha kompleks bir şekilde atlattığıdır.

Çocuğun tek ebeveyne sahip olduğu dönemden itibaren karşılaştığı duygu durumlarındaki değişiklik onun topluma uyumunu da güçleştirmektedir. Çocuklar süreç sonunda kaybetme, reddedilme, utanç, terk edilmiş olma, kızgınlık duygularına kapılabilmektedir. Erkek çocuklarda davranış ve uyum bozuklukları daha çok görülürken, kız çocuklarında içe kapanma, depresyon ve yoksunluk belirtileri ortaya çıkabilmektedir. Duygusal olarak yalnızlık, çaresizlik, güvensizlik hissine kapılan çocuk sosyal yaşamda kendine yer edinememe durumuyla karşı karşıya kaldığında, kendi içine kapanarak sosyal izolasyon sürecine girmektedir. Ebeveyn yokluğu sonrası ortaya çıkan diğer faktörler arasında duygusal yıpranma, içsel motivasyonu kaybetme ve örselenme de ayrıca söz konusu olabilmektedir. Bu bağlamda sağlıklı bir bireyin toplumda yer edinebilmesi adına en büyük sorumluluğu üstlenen ailenin, tek ebeveynlik durumu söz konusu olduğunda da çocukla olan ilgisini kesmemesi ve bu süreci hafifletmek adına olabildiğince aktif bir rolde çocuğu desteklemesi gerekmektedir. Bir ebeveyn için çocuk ne kadar önemliyse, çocuk için de ailesi onun zihinsel ve psikolojik sağlığı için önemlidir. Bunun için ebeveynin en büyük motivasyonu çocuğun iyilik halinin ve refahının sağlanabilmesi olmalıdır. Ailenin dışında çocuklara sosyal çalışmacıların, öğretmenlerin, psikologların ve diğer meslek elemanlarının da desteği gerekebilmektedir (Özben, 2022). Ebeveynlerin bu konuda daha ilgili davranması ve çocuğun tek ebeveynliğe geçiş döneminde yaşadığı psiko-sosyal değişim sürecini iyi düzeyde atlatabilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Tek ebeveynli ailelerin diğer ailelere göre duygusal, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçları bulunmaktadır (Demir ve Çelebi, 2017). Yaşları itibarıyla, bu ihtiyaçları karşılamakta zorlanan ve yeni oluşan hayata uyum sağlamakta güçlük çeken bireylerin çeşitli düzeylerde psikolojik, sosyal, maddi ve eğitim problemlerine paralel olarak sosyal uyum süreci daha da uzamakta ve travmalara sebebiyet verebilmektedir. Bu etmenleri kolaylaştırıp, çocuğu yeni oluşan aile yapısına alıştırmaya, sosyal çevreye uyum sağlamaya ve çocuğun sağlıklı bir şekilde büyümesini tesis edecek diğer ebeveyne önemli bir görev düşmektedir.

Önemli görevin düştüğü bir diğer mekanizma ise devlettir. Devlet, tek ebeveynlik sürecinde ortaya çıkan sosyoekonomik problemlerin çözümünde kurumlarıyla varlık göstermektedir. Bu bağlamda, ekonomik sorunların çözümünde söz konusu kitleye yönelik destek ödemeleri, eğitim yardımları

ve işgücü piyasalarına erişim desteklerinin önemli bir katkısı olacaktır. Sosyal problemlerin çözüm noktasında ise problemleri ve bu doğrultuda ihtiyaçları farklılaşan tek ebeveynli ailelere yönelik psikososyal destek uygulamaları, çocuk bakım destekleri, ücretsiz kurslar öneri olarak sunulabilir.

Toplumsal açıdan birçok hedefe sahip sosyal politikanın en önemli hedefi, sosyal sorunlara neden olabilecek sorun alanlarını ortadan kaldırmak ve şartlar açısından toplumsal eşitliği sağlamaktır. Bu minvalde, farklı olguların iç içe geçmesiyle ortaya çıkan tek ebeveynli aileler, sosyal politikanın ilgi alanındaki hedef gruplar arasında yer almaktadır. Nitekim sosyal eşitsizliklere karşı bu kitlenin sosyal politika aracılığıyla desteklenmesi ve korunması, sosyal devletin uygulama düzeyi açısından dikkate alınması gereken kriterler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla işgücü piyasalarına erişim, eğitim, psikososyal destek, nakit transferleri gibi farklı başlıklardaki yaklaşımların sosyal politika enstrümanları arasında ve çağın gereksinimlerine uygun olarak yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 1-15.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 231-274.

Aydiner Boylu, A. (2014). Tek Ebeveynli Ailelerde Finansal Sıkıntı ve Fonksiyonlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(1), 55-72.

Aydiner Boylu, A. ve Öztop, H. (2013). Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Sosyoekonomi, 19(19), 207-220.

Buluş, S. ve Ersoy, A. F. (2019). Tek Ebeveynli Çocukların Sosyal Uyum Problemlerinin Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında İncelenmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(90), 1-12.

Carlsund, A., Eriksson, U., Löfstedt, P. ve Sellström, E. (2012). Risk Behavior in Swedish Adolescents: is Shared Physical Custody After Divorce a Risk or Protective Factor? European Journal of Public Health, 23, 3-8.

Demir, S. ve Çelebi, Ş. (2017). Tek Ebeveynli Ailelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128.

Demirel, Y. (2021). Tek Başına Çocuk Yetiştiren Annelerin Sorunları ve Çözüm Yolları. *International Journal of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 7(39), 718-726.

Feyzioğlu, S. Ve Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(26), 97-110.

Genç, Ö. (2019). Tek Ebeveynli Ailelerin Yaşadığı Sorunların İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güngör, A. (2023). Tek Ebeveynli Aileler: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(58), 129-155.

Köseoğlu, S. A. ve Yıldız, Y. (2018). Tek Ebeveynli Çocukların Yaşam Deneyimleri. *HAYEF Journal of Education*, 15(2), 80-98.

Meyer, D. R. ve Garasky, S. (1993). Custodial fathers: Myths, Realities, and Child Support Policy. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 73- 89.

Morsünbül Ü. ve Çok F. (2011). Bağlanma ve İlişkili Değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.

Opçin, E. (2018). Tek Ebeveynli Ailelerde Çocuk Yoksulluğu: Tekirdağ İli Alan Çalışması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı.

Öngören, S. (2017). Boşanma ve Boşanmanın Erken Çocukluk Dönemi Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 73-87.

Özben, Ş. (2022). Tek Ebeveynle Yaşamın Çocuk ve Ergenlere Etkilerinin İncelenmesi. *Journal of Management Theory and Practices Research*, 3(2), 151-161.

Noppe, I., C. ve Noppe, L. D. (2004). Adolescent Experiences with Death: Letting Go of Immortality. *Journal of Mental Health Counseling*, 26(2), 146-167.

Stephen, N. ve Udisi, L. (2016). Single-Parent Families and Their Impact on Children: A Study of Amassoma Community in Bayelsa State. *European Journal of Research in Social Sciences*, 4(9), 1-24.

Şişman, Y. (2006). Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 251-276.

Toksoy, Ş., E. (2005). Liseli Ergenler Üzerinde Ebeveyn Ölümünün Psikososyal Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı.

Turan Cebeci, S., C. (2009). Tam Aileye ve Tek Ebeveyne Sahip Ailelerden Gelen 7-12 Yaşları Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Kaygı Durumları Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı.

TÜİK. (2023). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bo%C5%9Fanma-%C4%B0statistikleri-2022-49437&dil=1> (Erişim Tarihi: 21.04.2023).

Uşaklı, H. (2013). Eşinden Ayrılmış Annelerin Görüşü Açısından Çocuklarının Sorunları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 195-208.

Yıldız, Y. (2017). Tek Ebeveynli Çocukların Yaşam Deneyimleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimde Psikolojik Hizmetler Programı.